

SZENTMÁRTONI JÁNOS
Váratlan látogató

Egy tikkasztó nyári délután becsöngetett hozzám a Költő felesége. A kertkapun szikrázó trópusi napfény különös ragyogásban tartotta őt. Nem tudtam még, ki fia-borja, alakját is csak sejthettem a szemembe lobbanó fénycsokor mögött, amikor a csöngetésre odanéztem. Teraszomon ejtöttem kedvenc hintaszékemben a jól kiérdemelt délutáni sziesztaimat töltve, hideg limonádét szürcsölgettem, s egy szanszkrit mesét olvastam épp, amikor váratlan látogatóm, ez az aprócska fénycsokor-asszony nyugalomban megzavart. A legelső pillanatban még azt hittem, hogy a csöngetés csak hallucináció. Az én koromban miért ne? Kertem gyümölcsfalombjai amúgy is színültig megrakva énekesmadarakkal, akik aztán a világ legkülönbözőbb hangjain képesek egymással társalogni. Ráadásul akkoriban már jó ideje egyedül éltem, s a tartós magányban egyáltalán nem szokatlanok az ilyen tévedések. De amikor a kertkapu fényrácsain átnyúlt egy rövid, törékeny kar, hogy csengőmet még egyszer megnyomja, már biztos voltam abban, hogy vendégem érkezett. Nem titkolva bosszúságomat, hogy limonádém és olvasmányom oda kell hagynom a hintaszékben, föltápázkodtam, és kellelten mozdulatokkal, borongós ábrázattal elindultam a kertkapu felé. Ő jól láthatott engem, hiszen a Napnak háttal állt, így hangulatomat is fölmérhette, mert később nem győzött bocsánatot kérni, amiért hivatlanul beállított hozzám, ismeretlenül, ráadásul egy olyan kéréssel, amelyről még csak nem is álmodhattam.

Amikor a kaput kitértam, lerántottam róla a fényruhát, s alatta egy gyönyörű, barna szempárt találtam. Legalábbis a szeme volt az első, ami tekintetembe ért. A hosszú szempillák alatt barnálló nagy szeme sok szenvedésről árulkodott már az első pillanatban is, mégis őszi erdők tisztaságával és mélységével lobogott rám. Aztán alatta a finom szarkalábak, a középkorú, érett nők szexepiljei, melyek nélkül a nő még nem is nő, csak ígéret; nem is értem, miért akarják annyian egyre kétségbeesettebben a lehető legkülönfélébb krémekkel letagadni őket. Aztán a szép formájú fej, félhosszú barna hajjal. Később a kecses nyak, keskeny, törékeny váll, formás mellek, nőies csípő, rövid, kissé

befelé görbülő lábak, s a vádlik... Ő, azok a vádlik: lerítt róluk, hogy gazdájuk karbantartja őket futással, úszással, hegyi túrákkal. Ruhája kifogástalan volt, könnyű parfümillet lengte körbe, kis kezében egy hozzá nem illő, viszonylag nagyméretű sporttáskát szorongatott. Rövid és zavart bemutatkozásunk után, sűrű bocsánatkérései közepette verandámra kísértem, hellyel és limonádéval kínáltam őt. Feszengve mindkettőt elfogadta, s amíg térültem-fordultam, fél szemem mindvégig rajta tartottam. Egyrészt mert tetszett neki a látvány, másrészt mert erőt öntött belém, ahogy megfigyelhettem kimért, nehézkes mozdulataim spanyolfala mögül, hogy ő nálam is jobban izgul: szorongó pillantásokat vetve kertemre, tárgyaimra, száraz torkával nagyokat nyelve, kéztördelve gyűjti bátorságát a kérdésemhez, amit nyomban fölteszek majd, mihelyst visszahuppanok én is a fenekemre. Egy pillanatra mintha meg is gondolta volna magát, félig felállt, hogy elköszönjön, de mégse tette. Megéreztem, nagyon fontos ügyben jött el hozzám.

– Miben segíthetek, kedves asszonyom, és egyáltalán tisztában van-e azzal, hogy kihez is csöngetett be? Hiszen nem is ismerjük egymást – rohantam le, miután újra kényelembe helyeztem magam a hintaszékben.

– Azt akarom, hogy írja meg a történetemet... – bukott ki belőle az izgatottság első hullámával. Bizonyára nem így akarta kezdeni, de nem maradt türelme és ereje a lényeg előkészítéséhez.

– Tessék? – hökkentem meg.

– Igen, ne haragudjon, igen, tudom, ki maga, hiszen nem jöttem volna el ide, nem vettem volna a bátorságot, ha nem tudnám. Maga író.

– Író? Én csak egy kiöregedett újságíró vagyok, asszonyom, akinek a mindennapi robot mellett néhány felejthető novelláskötetnél többre nem futotta viszonylag hosszú élete során. Honnan ismer engem? Miért jött egészen pontosan?

– A tévéből. Mármost a tévében láttam párszor még régebben. Tudom, hogy pszichológiát is tanított. Meg hogy megírta számtalan ember életét. Nem mindig a saját nevéen, de megírta. Szóval, hogy jártas abban, amit kérni szeretnék magától. Elhoztam mindent, itt van ebben a táskában. Meg is tudom fizetni, illetve a férjem. Igen jómódú üzletember.

– Ő tud arról, hogy itt van?

– Persze. Együtt beszéltük meg, ő tanácsolta, hogy jöjjenek el magához, és kérjem a segítségét. Nagyon fontos vagyok neki, a nyugalmam... Meg a lányom is

Részlet a szerző készülő regényéből

támogatja az ötletet, aki most épp külföldön van... Táncoz, tudja? Párizsban turnézna. Ő még az előző férjemtől született. Mindketten szeretnénk tudni, hol van az apja, mert eltűnt. Nem tudjuk, hová. Még két évvel ezelőtt. A rendőrség szerint külföldre távoztott, mert semmi nyoma, s mivel büntetlen előéletű, és azóta sem követett el törvénytelen dolgot, egy idő után abbahagyták a nyomozást, és csak mosolyogtak rajtam. Mármost a nyomozók. Tudom, hogy azt gondolták, lefarolt egy másik nővel, én, hülye meg halálra aggódom itt magam. De nem erről van szó. Akkor már jó ideje nem éltünk együtt. Elhagytam háromszor is. De sokáig tartottuk a kapcsolatot, hiszen a lányunk összekötött minket. Mihelyst azonban a Kicsi felnőtt, nagykorú lett, és már többet lógott a barátaival, mint velünk, egyszerűen eltűnt.

Úgy szakadt ki belőle ez a vallomás, mint egy váratlan nyári zápor.

Elmondta, hogy nem akar tovább így élni. Tudni szeretné, hol van, mit csinál az első férje. Főként a lányuk miatt akarja tudni. Szörnyű, hogy még ő sem érdekli. Merre járhat? Lehet, hogy egy kecskefarmon dolgozik valahol az Isten háta mögött, vagy szakács egy óceánjárón. A legrosszabbra nem gondol, azt megérezték volna.

– Álljunk csak meg egy pillanatra! – próbáltam levegőhöz jutni, és összeszedni a gondolataimat. – Asszonyom, öntsünk tiszta vizet a pohárba. Én egy újságíró vagyok, és nem magánnyomozó. Mit akar tőlem?

– Már mondtam. Hogy megírja a történetemet. Mármost a történetünk...

– És mit vár ettől? A férje még nem kerül elő.

– Ez az utolsó esély. Maga bestsellereket ír, nem egy könyve külföldön is sikeres lett. Ha elolvassa kettőnk történetét, talán újra fölveszi velünk a kapcsolatot.

– Nonszensz, asszonyom. Teljes képtelenség. Fogadjunk, hogy romantikus regényeken nőtt fel. – Tudtam, hogy kissé elvettem a súlykot nagy meglepődésemben, s hogy ez érzékenyen érinti őt. De hát mit mondhattam volna, elszoxtam már az izgalmaktól. Kezdem egyre kellemetlenebbül érezni magam.

– Romantikus vagyok, igen, de az életem korántsem volt romantikus. Majd meglátja. Illetve elolvassa. Mert itt van minden nálam – mutatott másodszer is a méretes sporttáskára.

– Mi a férje, mármost mivel foglalkozik, akarom mondani, foglalkozott? – próbáltam együtt érzőbbnek

mutatkozni, de eltökéltem, hogy mihelyst lehet, kitessékelem ezt a gyönyörű, lázas szemű asszonyt a kertkapun, vissza a napfénybe, és egy életre elfelejtem a látogatását, akár egy lidércnyomást.

– Ő költő. Több könyve is megjelent, díjakat kapott, a karrierje is szépen alakult, és mégis...

– Költő? – vágtam a szavába. – Hogy jövök én ahhoz, hogy megírjam egy költő történetét? Írja meg ő maga. És különben is, én eddig politikusok, médiasztárok, történelmi hősök életével foglalkoztam... Vagyis olyanokkal, akik érdeklik az embereket. Miből gondolja, már megbocsásson, hogy egy költő életére bárki is kíváncsi a mai világban?

– Tudom, senki, de magát ismerik, és talán a kiadója is elnézi egyszer, ha más fába vágja a fejszét. Ne mondja, hogy nem kihívás ez magának – mosolyodott el kacéran. Valamiért kezdte nyeregben érezni magát, pedig semmi okot nem adtam rá, legalábbis gyengélkedő emlékezetem szerint. – És nem is csak az ő története, hanem az enyém is, amit ebben a táskában most elhoztam. Nekem nem jutott tehetség, hogy megírjam. Sokáig bosszantott is, hogy a férjem verseiben kissé egyoldalúan vagyok jelen, bár soha meg nem bántott bennük. Mégis zavart, hogy az a valaki, akit a világon a legjobban szeretek, hogyan képes a hétköznapiokban olyan érzéketlenül viselkedni, a verseiben pedig olyan elementáris dolgokat leírni szerelemről, szenvedésről, halálról. Bántott ez a kettősség, s hogy én a magam részéről nem tudom kiegészíteni a rólunk megfestett képet. Ezt szeretném. Mármost hogy ezt most ön tegye meg helyettem.

– Áhá, szóval itt van a kutya elásva! – jöttem lázba én is, elcsodálkozva, miért merülök egyre mélyebbre ebben a hajmeresztő beszélgetésben. – Legyek az ön hiúságának anonim krónikása...

– Szó sincs erről. Tény, hogy meg akarom találni a békém, s lehet, hogy azt csak akkor érhetem el, ha valaki elmondja, megfogalmazza az én gondolataimat, érzéseimet is. De sokkal fontosabb ennél, hogy a volt férjem előkerüljön. S ahhoz ez a regény az utolsó szalmaszál, amin keresztül levegőt vehetek. – Nagy barna szeme könnybe lábadt, és könnyein keresztül gyümölcsfáimra pillantott, mint egy hollywoodi jelenetben. Hiába volt kissé patetikus a látvány, tudtam, hogy komolyan, szíve mélyéig szenved.

Megérezttem azt a benne szunnyadó női erőt, amivel a férfiakat két vállra fekteti. Amivel a Költőt az ujjá köré csavarhatta annak idején. Amitől régi korokban magányos kalandorok lótték föbe magukat

a hajnali erdőben, vagy tangóharmonikával kezükben elégték külvárosok büzlött sikátoraiban. De azt is, hogy a lelke mélyén még mindig egy reszkető kisgyerek, akinek nagyon nagy bátorságra és sok szenvedésre volt szüksége ahhoz, hogy idáig elvergődjön, verandám padjáig, az ő hihetetlen kérésével. És hogy fél. De nem csak úgy valamitől, hanem egész életével fél, retteg. Talán azért, mert kételkedik abban, hogy egyáltalán van-e története. Különbejáratú. Ami csak az övé. Amiből kiderül, amiből ő maga is tisztán láthatja, hogy ki is valójában, és mennyit ér. Bevallom, ez volt az a pillanat, amikor győzött. Már mint amikor beadtam a derekam. Ettől függetlenül kértem némi gondolkodási időt. Mondtam, hagyja itt a táskáját, és jöjjön vissza egy hét múlva a válaszóért.

Mintha maga is meglepődött volna ezen. A beszélgetés vége felé talán azt gondolta, hogy páros lábbal fogom kirúgni őt a rögeszméjével együtt, de mégse tettem. Sőt, reményt adtam, egy hétnyi reményt. Hála csillogott nagy barna szemében, amikor a kertkapuban elköszöntünk egymástól. Ma is emlékszem aprócska keze finom érintésére, mintha csak egy sebzett kismadarat csúsztatam volna öreg tenyerembe.

Sietve csuktam be magam mögött a kaput, már alig vártam, hogy kinyissam a táskát.

*

Az első fölbuzdulást szorongás követte. Szinte lépésről lépésre nőtt bennem, s mire hintaszékembe visszaültem, már újra agyrémnek tartottam az egészet. Egy ostoba művészfilm olcsó jelenetében éreztem magam. Idegesített, hogy mégis érdekel, vajon mit rejt a táska. Percekig csak meredten néztem.

Hosszú éveim során szinte mindig csak mások életét éltem, amelyek közül nem volt mind hiábavaló. A legtöbbször persze üresfejű hírességek, a pillanat kiskirályainak botrányos vagy épp szentimentális történeteiben kellett könyékig vájkálnom, amit undorral tettem, de nagyon jól lehetett keresni vele. Csak amikor már volt pénzem, akkor engedhettem meg magamnak, hogy igényesebb munkákba is belefogjak. Azonban most, életem alkonyán, amikor végre magamra is koncentrálnék, és elmerülhettem volna gyümölcsfákkal védett és feleségem halála óta egyre sűrűsödő csöndem világában, hogy passzióimnak hódolhassak, emlékeim közt bóklászhattam, hogy megírjam végre a saját történetemet is – jött ez az

asszony, és alaposan fölkapart mindent. Bosszús voltam. És nemcsak ezért, hanem azért is, mert még mindig a sporttáskát bambultam, mint aki nem hisz a szemének. Ma is hallom a cipzár kellemetlen hangját, mintha valaki magnóra vette volna, és időnként lejátszaná a fejemben, napról napra hangosabban. Valami akkor dőlt el végleg. Hogy micsoda? Azóta töprengök ezen. Egy biztos, hogy a saját történetem füstbe ment, amikor bizonytalan mozdulattal széthúztam a táska cipzárját. Mintha Pandora szelencéjét nyitottam volna. Izgatott lettem, talán soha nem tapasztalt izgatottság lett úrrá rajtam. Mert nemcsak egy újabb titok megfektetésének csalóka mámora bódított el, hanem a lehetőség tudata is, hogy ebből a rendhagyó nyersanyagból talán följuthatok a csúcra, mielőtt sírba tesznek. Hírnévben és pénzben nem szűkölködtem, de a Mű..., a Nagy Fogás eddig még mindig elkerült. Bizonyára azért is, mert a könnyebbik utat választottam. El kellett tartani a családomat. Aztán az idő haladtával bele is törődtem ebbe, s úgy éreztem, a tehetségem sem szól többről. De amikor csak tehettem, mint Hemingway halászta, úgy hajóztam mások életében, mintha a magaméban tenném, azzal a szent és fáradhatatlan hittel, hogy előbb-utóbb horgomra akad, és sikerül kifogni a Nagy Halat, a Nagy Dobást, amellyel megállhatok végre, s nyugodt szívvel nézhetek a tükörben magammal farkasszemem. Nem beszélve arról, hogy sorstársnak láttam a Költő feleségét. Amiért én könyvek garmadájjával, ő a lelkével fizetett: nem vett részt a saját életében, illetve nem sejtette, melyik az övé, ezért egyiknek sem tudta tartósan odaadni magát. Csak amíg én folyton előre menekültem lapról lapra, az ő élete folyamatos kihátrálás volt. Igen, ma már nem titkolom, szerettem volna ennek a nagy szemű asszonynak visszaadni a történetét. Hogy békére leljen. Hogy ne szégyellje magát, és ne gyötrődjön tovább abban a hitben, hogy ő a sorsának pusztán elszenvédője, de alakítója nem lehet sohasem. S rajta keresztül persze kíváncsi lettem a Költőre is, aki egyik napról a másikra eltűnt, ki tudja, merre jár. Vajon milyen verseket írt? Mi égette, hajtotta, üzte? Hogyan szerette ezt a varázsos asszonyt? Mi készítette arra, hogy föl-szívódjon a nagyvilágban?

A táskából apránként szedegettem ölembe a tárgyakat. Mindegyiknél elidőztem, forgattam, tapogattam őket, mintha már a pusztá érintésüktől is vártam volna valamit. Kézzel írt, e-mailből kinyomtatott, sms-ekből kijegyzetelt levelezés; naplók; családi fotók; videokazetták „Esküvő”, „Lányunk első fellépése”,

„Irodalmi est”, „Interjú” stb. felirattal; a Költő verseskötvényei, füzetekben, fecniken maradt följegyzései, gondolatfutamai. Megpróbáltam csoportosítani őket, s fölfedezni valamilyen időrendet. Elhatároztam, hogy először a Nő történetéhez kezdek hozzá, ezért akaratlanul is beleolvastam az egyik levelébe:

„Hát ma sem sikerül betartanom, hogy ne zaklasalak. Nem fogom ezt a játékot sűrűn játszani, de most szükségem van rá. Te ismersz engem a legjobban, és még mindig tőled várom a megoldásokat olyan kérdésekben, melyekhez az érzelmek eltitkolt mélységeit kell felkutatni. Lehet, hogy tévedek, és téged ezek a dolgok már nem érdekelnek, de amikor elkezdtük, épp az hozott össze minket végérvényesen, hogy regényeket olvastattál velem. Emlékszel? Egy széthajtogatott gyufaskatulya papírjára írtad fel az írók neveit és műveik címét. Még a Rézkilincsből. S két hétre rá én mind el is olvastam. Akkor még te is hittél abban, hogy ez megoldás az ember lelki válságaira. Én úgy érzem, hogy te ettől eltávolodtál, s már nem hallod az én segélykiáltásomat. A kapcsolatunk elején minden bajomra más-más könyvcímet adtál meg, mint az orvos, aki a diagnózis megállapítását követően receptet ír. És én valóban hittem azokban a történetekben, a szereplőkben, az érzelmek mindenhatóságában. Megadták nekem azt, amire épp szükségem volt. Azok a szereplők, akik a maguk hiányosságaival és szenvedéseivel válnak csak igazán teljes emberré és szerethetővé. Azután jött a valós nyomorúság. A lecke, az életért való küzdelem, és közben elfelejtettük, hogyan is játszának el mi magunkat a színpadon. Neked megmaradt az eszköz a kezében, te továbbra is élted írói életed, de én egyedül maradtam egy hatalmas ürrel a lelkemben, és már nem segített sem regény, se vers. Többször hagytak pácban a történetek, és nemegyszer térdre rogytam. Minden emberben működik az önvédelmi reflex. Bennem nem. Tegnap este rájöttem, hogy amikor tragédiáról hallok, legyen az a rádióban egy közlekedési baleset vagy a rokonságban egy összetört szív, nekem mindig a világ végét jelenti. Mintha lenne a lelkem, lenne a tragédia, és közte semmi, semmi páncél, semmi védőréteg. Mintha kislánként tiltakozva sírnék tehetetlenül. Mint amikor gyerekkoromban anyámat akartam kimenteni apám ütései elől, de soha nem jártam sikerrel. És nem hallotta vagy nem akarta meghallani a jajveszékeltésem senki. Úgy érzem magam sokszor, mintha nem is ebben a világ-

ban léteznék. Mintha hatévesen befejeződött volna az életem. Talán vissza kellene mennem az időben megkeresni azt a valakit, aki akkor voltam. Emlékszel arra az álomra, amikor egy templomban kislánként sírok, s én vagyok önmagam édesanyja is? Lehet, hogy egy hipnózis segítene rajtam. Mintha mindenhol ezt a kislányt keresném. Úgy érzem, a valóság egyre távolabb sodor magamtól, a megoldástól. Ezért szeretném sokszor megteremteni magam köré a valótlan szereplőkkel teli saját életem. Általad akartam megismerni ezt az időutazást, hogy le tudjak számolni mindazzal, ami kínoz. De nem tudtál megtanítani rá, hogyan kell csinálni. És már eldönthetetlen, hogy én voltam-e rossz tanítvány, vagy te voltál rossz tanár. Sokáig azt hittem, tiszteletre és szeretetre méltó anyag leszek a szobrász keze között. Azt hittem, modell leszek a festő műtermében. Azt hittem, múzsa leszek a költő életében. Azt hittem, megteremtesz majd a papíron, olyannak, amilyen valójában vagyok. Olyan törekenynek, gyönyörűnek, amilyennek a szemedben láttam magam még a kezdet kezdetén. Azt hittem, mi leszünk a tökéletes pár: te megírod, amit én megélek, én megélem, amit te írsz. De úgy éreztem, hogy mindaz, amit teszek, az semmi, de legalábbis egyre kevesebb. Mindent már csak csináltam, mert csinálnom kellett. És kötelességből, fájdalomból és megint kötelességből állt az élet. Nekünk nem szabadott volna hagyni, megengedni ezt. Én sosem jelentettem, csak túl későn, neked a világot, te nekem pedig túl korán.”

Hazudnék, ha tagadnám, hogy ez a találomra kiválasztott levél hidegen hagyott. Az első megragadott látcső volt, amellyel egy darabig már elláthattam ebben a szerelemben. Elég volt ahhoz, hogy végleges döntést hozzak. Váratlan, gyönyörű látogatóm érkezéséig egy szanszkrit mesét olvastam verandám háborítatlan nyugalmában, s ekkor elmerengtem azon, hogy az isteneknek mennyire hasonló történeteik, gondolataik vannak, mint nekünk. Eljátszottam a gondolattal, vajon az istenek írják-e minket, mert akkor valóban a maguk hasonlatosságára teremtettek bennünket – avagy mi írjuk őket, s akkor a saját esendőségünkre gyógyír, ha kudarcaink és szenvedésünk az ő költött kudarcaik és szenvedésük is egyben. Rendeztettem, pakolgattam tovább a tárgyakat, s észre se vettem, hogy rám alkonyult. Azt még kevésbé, hogy lassacskán elbóbiskoltam. Álomba ringatott a szürkület, mint öreg halászt a tenger.